

مروری بر مفاهیم مدیریت سبز

کامران یگانگی^۱، پریسا صفری^۲

^۱ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد زنجان، گروه مهندسی صنایع، زنجان، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد زنجان، گروه مهندسی صنایع، زنجان، ایران

چکیده

یکی از نوسانات که امروزه مسائل زیست محیطی با آن دست و پنجه نرم می‌کند، اتفاقات در حوزه زنجیره تامین سبز است. بهترین تجزیه و تحلیل برای مسائل محیط زیست، مدیریت کردن زنجیره تامین سبز است. محیط زیست و مدیریت زیست محیطی تغییرات اقتصادی و اجتماعی را صنعت امروزی بوجود آورده است، به عبارتی دیگر با توجه به رقابت روز افزون و مواردی چند از قبیل فعلی بودن تقاضا، جابه جایی زیاد مشتریان و بالا بودن هزینه جذب مشتریان جدید در صنایع گوناگون نوعی فرهنگ رعایت مسائل زیست محیطی از طریق ابزارهای زنجیره تامین سبز را ایجاد کرده است. اخیراً مسائل زیست محیطی به عنوان یکی از چالشهای پیش روی کشورهای توسعه یافته و صنعتی مورد توجه بوده و مدیریت زنجیره تامین سبز به عنوان رویکردی مهم در سازمان ها برای دستیابی به اهداف مالی و کسب سهم بیشتر در بازار از طریق کاهش اثرات و ریسک های زیست محیطی معرفی شده است.

واژه‌های کلیدی: مدیریت سبز، زنجیره تامین سبز، توسعه پایدار، دولت سبز

۱. مقدمه

مدیریت سبز بکارگیری موثر و کارآمد تمامی منابع مادی و انسانی برای هدایت و کنترل سازمان جهت نیل به اهداف زیست محیطی با سازماندهی و برنامه ریزی می باشد. همانگونه که ارسطو* بدان اشاره می کند مدیر باید در تمام زمینه های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و نظایر آن حضور داشته باشد و سازمانها با بهره مندی از مفاهیم و شاخص های مدیریت سبز جهت نیل به وضعیت سبز که یکی از مصادیق آن مصرف بهینه انرژی می باشد اهتمام نمایند. باید توجه داشت که این مدیریت یک سبک تازه در مدیریت کسب و کار نیست بلکه یک ساختار دقیق تر یک فرآیند ساختاری کسب و کار است. به سخن دیگر، مدیریت سبز روشهای ایجاد سود و منفعت را تولید میکند. مدیریت سبز را میتوان در سه بخش تعریف کرد: الف) ساختمان سبز، ب) انرژی سبز ج) پسماند سبز. در واقع مدیریت سبز نوعی بازنگری فکری در کار نهادها و سازمان های گوناگون با احترام به محیط زیست است.

امروزه همراه با رشد سریع صنعت در جهان، مساله محیط زیست و آثار زیست محیطی محصولات به مساله ای مهم تبدیل شده است. نگرانی جدی در مورد آثار زیست محیطی و افزایش خطرهای ناشی از فعالیتهای صنعتی برای سلامتی انسانها، به افزایش پژوهشهای مربوط به مدیریت زنجیره تامین سبز منجر شده است. امروزه با توجه به روند پرشتاب صنعتی شدن جهان و تاثیرات محیط زیست کالاها، مبحث زنجیره تامین سبز مورد توجه قرار گرفته است. زنجیره تامین سبز از جمله راهکارهای بهینه در جهت حفظ محیط زیست و بهبود شرایط فعلی کره زمین است. با سازگار نمودن حیطه تحقیقات و تئوریهای گوناگون، درگیر در مباحث مهندسی، فروش، بازاریابی، مدیریت استراتژیک، لجستیک و اقتصاد می باشد، به عبارتی دیگر زنجیره تامین سبز فرآیندی پیچیده و البته کاربردی شده است. تولید با حداقل اتلاف و لطمه های زیست محیطی به یکی از اهداف جدی صنایع تبدیل شده است، که این مساله باعث شکل گیری مفهوم زنجیره تامین سبز به عنوان یک مفهومی که عناصر پایداری و ترکیبی از تفکر زیست محیطی جهان و اعضای بالادست و پایین دست یک جامعه مدیریتی را دارد، شده است. مدیریت زنجیره تامین سبز که اشاره به تدارکات بشر، تولید سبز، توزیع سبز، لجستیک معکوس دارد، معرفی می گردد.

زنجیره تامین سبز برای خود دارای ابعاد نوین: طراحی سبز، تهیه و تدارکات سبز، منبع یابی سبز، تولید سبز، بسته بندی سبز، بازاریابی سبز، توزیع سبز، خرید سبز و لجستیک معکوس می باشد که به عنوان یک رویکرد جدید برای کاهش ضایعات، به حداقل رساندن آلودگی، صرفه جویی در انرژی، حفاظت از منابع طبیعی و کاهش انتشار گازهای مضر به کار می رود. بسیاری از سازمانها و صنایع گوناگون فرهنگ رعایت مسائل زیست محیطی را در درون خود توسعه داده و از طریق ابزارهای اجتماعی

همچون برگزاری همایش‌ها و سمینارها طرفداران سازمان خود را از مسائل زیست محیطی به جامعه و بازار هدف مطلع و آگاه ساخته‌اند. لذا تاثیرگذاری عوامل و متغیرهای گوناگون بر روی بهینگی زنجیره تامین بشر در جهت رعایت مسائل زیست محیطی خود نوعی مزیت رقابتی منحصر به فرد را پدید می‌آورد. از طرفی همانطور که اکثر آحاد سازمانی اعم از خصوصی و دولتی بسیار به رعایت این‌گونه مسائل پایبند هستند اما متقابلاً سازمان‌هایی هم وجود دارند که علاقه چندانی به این مهم ندارند.

۲. مطالعه ادبیات

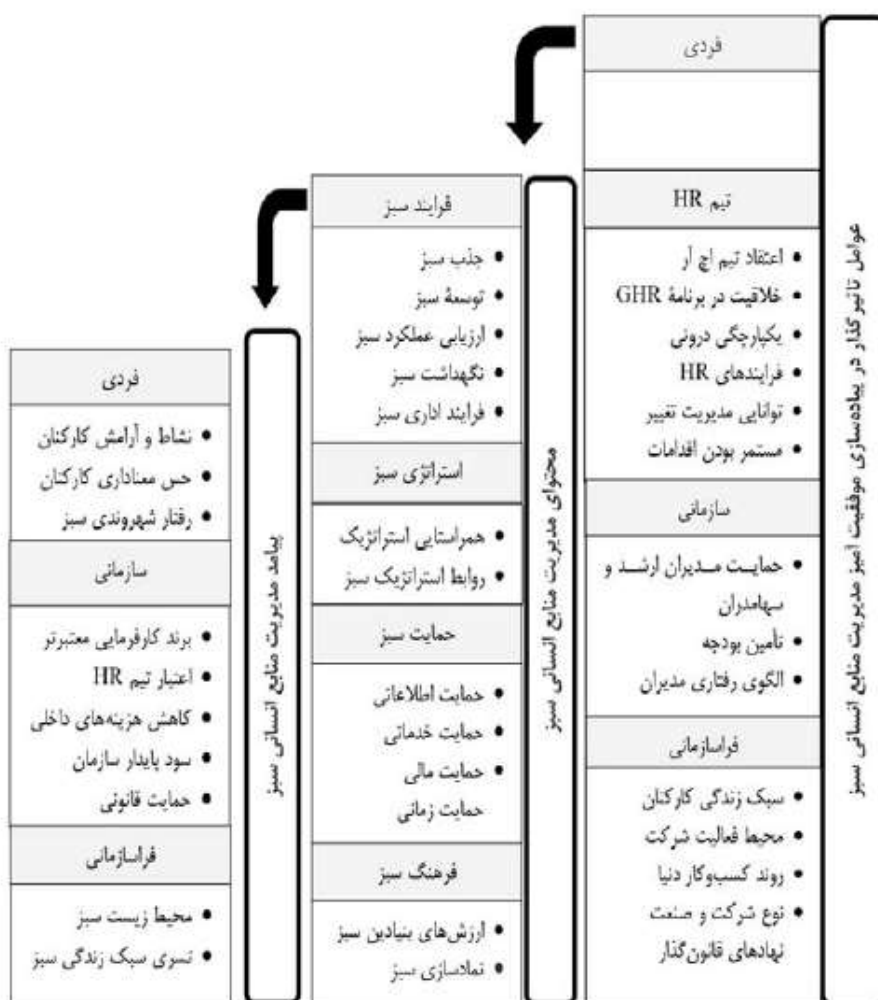
مدیریت زنجیره تأمین سبز توسط انجمن پژوهش صنعتی دانشگاه ایالتی میشیگان در سال ۱۹۹۶ معرفی شد که در واقع مدل مدیریت نوینی برای حفاظت از محیط زیست است. مدیریت زنجیره تأمین سبز از منظر چرخه عمر محصول شامل تمامی مراحل از مواد اولیه، طراحی و ساخت محصول، فروش محصول و حمل و نقل، استفاده از محصول و بازیافت محصولات می‌باشد. با استفاده از مدیریت زنجیره تأمین و فناوری سبز، سازمان می‌تواند تأثیرات منفی زیست محیطی را کاهش داده و به استفاده مطلوب از منابع و انرژی دست یابد. (اکسیونگی و وی، ۲۰۰۷) در بررسی اثرات زیست محیطی فعالیت های زنجیره تأمین به تحلیل اثرات محصولات بر محیط زیست به کمک رویکردی کلی نگر (شامل تحلیل دوره عمر محصول از آغاز تا پایان عمر آن) پرداخته می‌شود. در این رویکرد کلیه اثرات بوم شناختی (علم عادت و نحوه زندگی موجودات و تعامل آنها با محیط) هر فعالیت در مراحل مختلف عمر محصول مانند مفهوم محصول، طراحی، تهیه مواد خام، ساخت و تولید، مونتاژ، نگهداری، بسته بندی، حمل و نقل و استفاده مجدد محصول اندازه گیری و در طراحی محصول لحاظ می‌شود. (فراهانی و همکاران، ۲۰۰۹).

مدیریت سبز با هدف پایداری سبز، تمرکز خود را بر مسائل زیست محیطی قرار داده است. از سال ۲۰۰۰ که کمابیش مطالعات منسجمی روی GHRM انجام شد، دیلی و هانگ (۲۰۰۱)، جابور و سانتوز (۲۰۰۸)، رنویک و همکاران (۲۰۱۲) و دابویس و دابویس (۲۰۱۲)، چهار مدل برای چارچوب مفهومی ارائه دادند. در محتوای مدیریت منابع انسانی سبز، در کنار توجه فرایندی و استراتژیک به موضوعات زیست محیطی، به ابعاد نرم آن یعنی فرهنگ سازی و حمایت از کارکنان در این مسیر توجه شده است. در صورتی مدیریت منابع انسانی سبز موفقیت آمیز خواهد بود که عوامل تأثیرگذار در لایه های مختلف در شرایط مناسبی باشند. در لایه فردی، وجود کارکنانی که نسبت به محیط زیست نگران هستند و دیدگاه بلندمدتی دارند، امکان ایجاد این تغییر را تسهیل می‌کند. در لایه درون واحدی، اعتقاد کامل تیم منابع انسانی برای نوآوری و استمرار در اجرای این برنامه ها و مدیریت این تغییر اساسی ضروری است.

اجرای موفقیت آمیز برنامه های مدیریت سبز، پیامدهای مثبتی را در لایه فردی، سازمانی و سطح جامعه به دنبال دارد. در لایه فردی، این اقدامات موجب نشاط بیشتر کارکنان به دلیل درگیر شدن در فعالیت های دوستدار محیط زیست و همچنین فعالیت

در فضای کاری سبز میشود. علاوه بر این، کارکنان با درگیر شدن در هدفی اصیل، احساس معناداری کرده و خود را با آن هویت یابی می کنند. این احساس نشاط و معناداری موجب می شود کارکنان به صورت داوطلبانه و بدون اجبار در اقدامات زیست محیطی مشارکت کنند و رفتار شهروندی سبز از خود بروز دهند. در لایه سازمانی، جدا از اعتباری که مدیریت منابع انسانی به علت همسو شدن با اهداف زیست محیطی کسب می کند، فضای کاری سازمان های دوستدار محیط زیست برای کارجویان نیز جذاب تر است.

۳. مدل مفهومی از مدیریت سبز

شکل شماره ۱. مدل مفهومی چارچوب مدیریت منابع انسانی سبز (منابع: مقاله ارائه چارچوبی برای مدیریت منابع انسانی سبز

مدیریت منابع انسانی سبز شامل فرآیند، استراتژی، حمایت و فرهنگ سبز است؛ بدین معنا که فرآیندهای منابع انسانی بر اساس اهداف و استراتژی های زیست محیطی باز طراحی شده و با حمایت از سبک زندگی دوستدار محیط زیست کارکنان، فرهنگ سبز را در سازمان نهادینه می کند. برای پیاده سازی موفقیت آمیز، عواملی در سطح فردی، تیم پ، سازمانی و فراسازمانی تاثیر گذارند. در نهایت پیاده سازی موفقیت آمیز پیامدهای مثبتی را در سطح فردی، سازمانی و فراسازمانی به دنبال دارد. هر یک از مفاهیم مطرح شده در چارچوب در جدول های ۱، ۲ و ۳ به صورت اجمالی تشریح شده است.

در ادامه هر یک از مفاهیم ذکر شده در مدل توضیح داده شده اند. شایان ذکر است که تقسیم بندی مفاهیم در بخش محتوا، بر اساس مدل مدیریت منابع انسانی دیو ال ریچ (۱۹۹۷) بوده است.

مفهوم	کدهای اولیه
توسعه سبز	آموزش زیست محیطی، برگزاری سمینار، تعیین مشاغل کلیدی سبز، معیارهای زیست محیطی در ارتقا

جدول ۱. نمونه شکل گیری مفهوم از کدهای اولیه مرتبط

تم	مفاهیم
فرآیند منابع انسانی سبز	جذب سبز، توسعه سبز، نگهداشت سبز، ارزیابی عملکرد سبز، فرآیند اداری سبز

جدول ۲. نمونه شکل گیری تم از مفاهیم مرتبط

۴. نتیجه گیری

در صنایع، سازمان ها، شرکت ها و یا هر ارگان عملیاتی - پشتیبانی از زنجیره تامین سبز به صورت خودآگاه یا ناخودآگاه استفاده می شود و در همین راستا به صورت خودآگاه یا ناخودآگاه درگیر محیط پیرامون خود (محیط زیست) می باشند. از طرفی هر نهادی صادر یا وارد کننده محصول یا خدمتی، مولد محصول یا خدماتی به طور کامل یا نیمه کامل می باشد. در مسائل زیست محیطی آنچه بیش از هر چیزی خود را بسیار نمایان نشان می دهد مباحثی چون کنترل آلودگی در قالب

کیفیت استاندارد شده با قیمت مناسب می‌باشد، لذا این ایده‌آل یک مشتری به هنگام یا بالفعل است. مهم نیست که حتما کالایی فیزیکی در این میان نقش داشته باشد، مهم آن است که پدیده حاضر در هر مکتب فکری، فیزیکی و علنی دارای حداقل‌های رعایت محیطی باشد.

منابع

۱. پایگاه مقالات علمی مدیریت
www.SYSTEM.parsiblog.com
مؤلفین: پوریا فرح گل، فاطمه برزگر، مریم شیخی
(pouriafarahgol@gmail.com)
سال انتشار (میلادی): ۲۰۱۷
۲. رضا زنجیرانی فراهانی - مسلم فدایی - نسرين عسگری. ۲۰۰۹. طراحی مدلی برای بهینه سازی انتخاب شرکای تامین با توجه به مشخصات محصول نهایی به کمک-MCDMA
۳. دی ۲۹، ۱۳۹۶/توسط [فرشته قائمی طلب](#)
<http://www.behinegi.com> بهره‌وری-سبز-کاربردها-مراحل-مدیریت
۴. سلیمانی، مهدی، سیفانی، محمدرضا و راستی برزکی، مرتضی، تحلیل مقایسه‌ای تاثیر انواع سیاست‌های نظریه بازی در زنجیره تامین رقابتی یک کالای سبز و یک کالای غیرسبز، رویکرد نظریه بازی‌ها، ۱۳۶۵، کنفرانس بین المللی مهندسی صنایع و مدیریت پایدار.
۵. سیفائی، محمدرضا، عافی پور، نعمت و راستی برزکی، مرتضی، بررسی رقابت بین دو زنجیره تامین سبز بین دولت: رویکرد نظریه بازی‌ها، ۱۳۹۵ کنفرانس بین‌المللی مهندسی صنایع و مدیریت پایدار.
6. Barari, S.A.A Decision fram work for the analysis of green supply chain contracts: An evolutionary game approach. Expert system with application, 2012, 39(3). 2965_2976
7. Hua,s. supply chain perspective and issues in chian perspective and issues in china a literature review. Hong kong: fung Global institute limited and fung business intligence center 2013.